

STUDIUL DE CAZ: ACTIVITATEA PROFESORULUI IOAN URSU REFLECTATĂ ÎN ZIARUL „LA ROUMANIE” ÎN TIMPUL MISIUNII UNIVERSITARE DIN FRANȚA (1918–1919)*

Alina-Cătălina Ibănescu**

Cuvinte cheie: Ioan Ursu, misiune universitară, ziarul „La Roumanie”, Primul Război Mondial, Transilvania

Keywords: Ioan Ursu, university mission, newspaper „La Roumanie”, First World War, Transylvania

Professor Ioan Ursu's Activity as Written in the 'La Roumanie' Newspaper during his Academic Mission in France (1918–1919). A Case Study (Abstract)

This study represents an overview of the themes of articles published by Professor Ioan Ursu, in university mission from France reflected in newspaper "La Roumanie" during the First World War. There is a look from the perspective strictly to the articles of newspaper "La Roumanie" and how it was reflected in the mission work done by Professor, because until now there has been analyzed thoroughly Romanian press published in Paris.

La propunerea vicepreședintelui asociației profesorilor Universității din București, profesorul Simion C. Mănderescu, a creat la Paris, capitala Franței, așa-numita „misiune universitară”. Misiunea destinată să susțină propaganda în străinătate era formată din personalități de prestigiu a lumii universitare românești: Orest Tafrali, I. Găvănescul și I. Ursu de la Universitatea din Iași; Em. Pangrati, Charles Drouhet, Dr. Hurmuzescu, Traian Lălescu, Simion C. Măndrescu, George Murnu de la Universitatea din București și Ion Nistor de la Universitatea din Cernăuți¹.

Bazele ziarului *La Roumanie. Organe hebdomadaire des revendications et des intérêts roumains* (Organ săptămânal a creanțelor și a intereselor românești) au fost puse de către delegația română din capitala Franței în anul 1918. Așadar, din inițiativa lui Paul Brătesanu, senator, vechi președinte al Camerei, proprietarul jurnalului *La Roumanie* din București; Constantin Mille, deputat, directorul jurnalului *Adevărul*

de dimineată; C. Banu deputat, vechi director al ziarului *Viitorul*, director la *Flacăra*; Emile C. Fagure, redactor șef la *Adevărul de dimineată* au pus bazele ziarului *La Roumanie. Organe hebdomadaire des revendications et des intérêts roumains* (organ al revendicărilor și intereselor românilor). Ziar ce apare din data de joi 17 ianuarie 1918 până 12 iunie 1919². Acest organ de presă avea drept scop apărarea intereselor teritoriale ale românilor. De asemenea, intelectualii români au luptat pentru triumful cauzei românești, precum și apărarea intereselor României în străinătate prin intermediul acestui ziar.

În primul număr al ziarului comitetul de redacție a prezentat scopul acestui ziar. În articolul intitulat *L'Union sacrée*, acest ziar se va „feri cu cea mai mare grijă de a se face ecoul oricărei lupte politice interioare și de toate discuțiunile personale. Câmpul său de activitate va fi marea luptă, în care România a intrat pentru țară și pentru neam. Toate chestiunile, toate litigiile pur personale sunt deci fără milă excluse din cadrul ziarului nostru”³.

De asemenea, Constantin Mille, tot în primul număr al ziarului, a subliniat faptul că „ceea ce noi nu am putut întregi cu armele în mâini trebuie să

* Acest studiu a fost publicat cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”, POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013.

** Universitatea „Al. I. Cuza”, Facultatea de Istorie, Iași, Romania. E-mail: alynaibanescu@yahoo.com.

¹ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (în continuare M.A.E.), fond 71/1914 E.2. Partea I Conferința Păcii 1919–1920, vol. 239, Presa, Lista profesorilor universitari trimiși în misiunea în Franța, f. 167.

² *La Roumanie*, an I, nr. 1, joi 17 ianuarie 1918. Începând cu numărul 40 din 17 octombrie 1918, ziarul își schimbă numele din *La Roumanie. Organe hebdomadaire des revendications et des intérêts roumains*, în *La Roumanie. Organe hebdomadaire de l'Unité Nationale roumaine*.

³ „L'Union sacrée”, în *La Roumanie*, an I, nr. 1, joi 17 ianuarie 1918, 1.

se realizeze prin forța ideii de drept și prin concursul aliaților noștri în frunte cu Franța”⁴.

Așadar, ne-am propus să facem o trecere în revista a temelor din articolele publicate profesorul ieșean: Ioan Ursu (1875–1925) aflat în capitala Franței. Este o privire din perspectiva strictă a articolelor din ziarul *La Roumanie* și a modului cum a fost oglindită activitatea desfășurată în cadrul misiunii. La baza investigației noastre am apelat la surse inedite din arhiva Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, cele din arhiva Universității „Al. I. Cuza”, fondul Facultății de Litere și Filosofie, din arhiva personală Ioan Ursu, corespondența dintre profesorii ieșeni și ziarul *La Roumanie*, de la Biblioteca Academiei Române, Arhiva de la Biblioteca Națională a României fondul Saint-Georges, dar și lucrarea publicată la finalul războiului de I. Ursu⁵.

Fiu devotat al neamului românesc, savant patriot al istoriei, Ioan Ursu s-a născut în comuna Cața din comunitatea Târnave Mari în anul 1875. A fost fiu de învățător și a urmat studiile secundare la Brașov și universitare la București (Facultatea de Litere și Filosofie, 1894–1898).

Calitățile atât intelectuale, cât și morale ale studentului transilvănean, devotamentul pentru istorie și dârzenia pentru a-și însuși învățăminte și învățături au fost apreciate de dascălii săi Dimitrie Onciul și Nicolae Iorga, care au rămas mentori atât pe perioada studiilor cât și până la sfârșitul vieții⁶.

În anul 1898 și-a susținut examenul de licență cu teza *Relațiunile politice ale Moldovei cu Ungaria de la începutul secolului XIII până la suirea pe tron a lui Ștefan cel Mare*. După absolvire, a fost numit profesor suplinitor de istorie și limba română la Liceul „Dimitrie Cantemir” din Brăila, apoi la Liceul „Petru Rareș” din Piatra Neamț. Și-a continuat studiile la Berlin (1903–1909), apoi la Munchen, Paris, Viena și Veneția⁷.

Revine în țară, unde în perioada 1909–1923 a fost profesor la Universitățile din Iași (1909–1919), Cluj (1919–1923) și București (1923–1925). A fondat „Revista Neamului” (1915–1916) și a militat pentru desăvârșirea statului național unitar român.

În 1918 a plecat în Franța, într-o misiune universitară română. La Paris a făcut parte din Comitetul Național al Unității Române, activitate continuată în Italia, unde a contribuit la înființarea Legiunii Române.

Activitatea lui Ioan Ursu s-a concentrat asupra chestiunii Transilvaniei susținând drepturile imprescriptibile ale națiunii române de a se reuni sub același drapel. Acesta a combătut ideea autonomiei și a menținerii Austro-Ungariei, în articole din *La Roumanie*, precum: *Imperialismul Unguresc; Câmpia Libertății; Maghiarizarea; Cancerul austro-ungar; Independența Ungariei; Ungurii și Franța* etc.

Articolul din data de joi 9 mai 1918, intitulat *Le Démembrement de l'Autriche Hongarie*, a apărut în capitala Franței în perioada când România a semnat pacea din 24 aprilie/7 mai 1918 de la Buftea-București. Autorul sublinia faptul că desființarea „anacroniceii monarhii dualiste nu și-a luat locul definitiv în suflul maselor occidentale”. Explicați dată de autor contă în: „teamă de a nu vedea un imperiu german mult mai puternic prin anexarea unei părți din Austro-Ungaria, devenind și mai primejdios pentru pacea omenirii”. Totodată, I. Ursu sublinia faptul că „numai dezmembrând Austro-Ungaria și substituindu-i statele naționale, formând bariere solide contra expansiunii germane în Orient, Germania va putea fi forțată să renunțe la planurile sale de dominație universală”. Articolul concludă cu afirmația conform căreia „prin dezmembrarea Austro-Ungariei s-ar realiza o operă de justiție, așteptată, de secole de naționalitățile opresate și s-ar servi în același timp, cauza umanității asigurând o pace durabilă”⁸.

Articolele *Seize mai* și *Iancoul* semnate de profesorul Ioan Ursu în ziarul „La Roumanie”, cu prilejul aniversării adunării poporului român de la Blaj, au continuat seria editorialelor sale protestatare. Totodată, prin acestea făcea trimitere la rezistența națională împotriva opresorilor, evocând și figurile conducătorului românilor morți din 1848–1849⁹. La o săptămână după ce publică cele două articole profesorul Ursu, în data de 23 mai, scrie un alt articol intitulat *La Plaine de la Liberté*, în care a afirmat ideea că Transilvania a fost dintotdeauna un principat autonom și cu o populație majoritară românească „...la Transylvanie n'a jamais fait partie de la Hongarie...”¹⁰.

În anul 1867 Transilvaniei a fost anexată prin pactul dualist cu toate că întreaga națiune română a protestat față de acest pact deoarece a fost un act „criminal al habzburgilor pentru salvarea tronului”. Așadar, pentru a pune capăt acestei situații românilor au avut nevoie, la fel ca și în anul 1848,

⁴ C. Mille, „A LA FRANCE!”, în *La Roumanie*, an I, nr. 1, joi 17 ianuarie 1918, 1.

⁵ J. Ursu, *Pourquoi la Roumanie a fait la guerre*, Paris, (1918).

⁶ Ioana Ursu, Dumitru Preda, *Bibliografia unei conștiințe Ioan Ursu*, Cluj-Napoca, (1987), 6.

⁷ *Ibidem*, 24–33.

⁸ Ioan Ursu, „Le Démembrement de l'Autriche Hongarie”, an I, în *La Roumanie*, nr. 17, 9 mai 1918, 1–2.

⁹ Idem, „Seize mai”, în *La Roumanie*, an I, nr.18, joi 16 mai 1918, 1; „Iancoul”, în *La Roumanie*, nr. 18, joi 16 mai 1918, 4.

¹⁰ Idem, „La Plaine de la Liberté”, an I, în *La Roumanie*, nr.19, joi 23 mai 1918, 2.

de prezența unor conducători hotărâți care să organizeze întreaga mișcare de emancipare și de unire națională¹¹.

Un alt articol cu titlul sugestiv *Le cancer austro-hongrois* (*Cancerul austro-ungar*) apare sub semnătura medievistului transilvănean. Articolul începe cu afirmația „maladia care minează statul anacronic al Habsburgilor se agravează pe măsură ce victoria Alianților se desemnează mai cu vigoare”. Așadar, pe măsura înfrângerilor suferite pe câmpul de luptă, boala statului anacronic habsburgic se agravează tot mai mult, iar încercările de salvare printr-o nouă federalizare sunt tardive căci „cehii, slovaci și sârbi vor să întemeieze statele lor, iar românii să se unească cu frații de dincolo de Carpați”¹².

În articolul din 17 octombrie 1918, intitulat *Les aspirations de la Roumanie* (*Aspirațiile României*) istoricul afirmă faptul că „...România departe de a face o politică imperialistă, prin intrarea sa în război [în 1916] n-a urmărit decât țelul legitim de a formă politică unității sufletești care a existat din totdeauna între cele două emisfere ale Carpaților în sud-estul european, punând astfel, bazele unui stat având un centru natural predestinat în fortăreața munților”¹³.

De asemenea, profesorul transilvănean într-un articol apărut în data de 24 octombrie a afirmat ideea că „românii nu au urmărit niciodată supunerea sau exploatarea altor neamuri”. Pentru a-și susține ideea, profesorul a afirmat faptul că „...dacă noi vedem, deci cu ochi buni independența ungurilor pe teritoriul care le revine din punct de vedere etnic, noi avem dreptul să pretindem, pe baza principiilor emise de statele Antantei, că teritoriile locuite în masă compactă de români Banat, partea română a Crișanei, Maramureșul, Transilvania și Bucovina să fie unite după dorința manifestată de românii din aceste teritorii care s-au înrolat în masă în armata română, regimentul României, atât de profund încercată în luptă pentru triumful dreptății”¹⁴.

Un alt articol dedicat salvării Austro-Ungariei a fost scris de profesorul I. Ursu în ziaua *La Roumanie* apărut la finele anului 1918. Acest articol face trimitere la programul manifest al împăratului Carol intitulat „*Către popoarele mele credincioase*” din data de 16 octombrie 1918. Autorul articolului a afirmat faptul că „menținera Austriei chiar sub

forma federal, nu ar schimba mult ceea ce a fost ea până aici ... În secolul nostru de conștiință nu mai pot fi luate jumătăți de măsură atât de dragi diplomaților care caută în mod continuu să rezolve un teren de intervenție pentru activitatea lor sterilă. În secolul nostru de lumină nu se pot da decât soluții radical. Singurul remediu care convine monarhiei anacronice este suprimarea. Ea nu poate fi regretată de nimeni, nici chiar de succesorii acelor care până aici au tras atâtea profituri din ea pe seama milioanelor de dezmoșteniți”. Totodată, referitor la poziția alianților, I. Ursu este de părere că prin dezmembrarea dublei monarhii, Franța, Anglia și Italia vor obține patru state prietene în sud-estul și central Europei: Cehoslovacia, România, Iugoslavia și Polonia, care vor deveni factori de pace și de progres pentru binele umanității¹⁵.

În timpul Conferinței de Pace de la Paris, profesorul I. Ursu își aduce aportul la activitatea de lămurire a opiniei publice cu privire la drepturile naționale istorice, a contribuției armatei precum și a poporului român la victoria împotriva Puterilor Centrale. În această privință scrie trei articole și le publică în ziaua *La Roumanie*. Primele două fac referire la unitatea națională și etnografică a poporului român, iar cel de al treilea se referă la misiunea poporului român. Astfel, profesorul I. Ursu a afirmat faptul că „românii au conservat de-a lungul secolelor unitatea limbii, a sentimentelor și moravurilor, iar misiunea poporului român era de a-și dezvolta o viață proprie și a se afirma drept un element de ordine, civilizație și pace în această parte a Europei”¹⁶. I. Ursu publică și despre chestiunea Banatului, articolul *Le problème serbo-roumain* (23 janvier 1919) și o broșură intitulată *Les prétentions serbes sur le Banat*.

Așadar, în capitala Franței profesorul transilvănean I. Ursu a ținut o serie de conferințe, reunite apoi în lucrarea *Pourquoi la Roumanie a fait la guerre*, apărută la editura pariziană „Payot” în toamna anului 1918. Lucrare apreciată de G. G. Mironescu, ca fiind „o expunere foarte completă a cauzelor profunde care au determinat intervenția României în război”. Totodată, I. Ursu a prezentat interesele politice ale Austro-Ungariei, dovedind drepturile istorice și etnice ale României asupra Transilvaniei, Bucovinei, Crișanei, Banatului și Maramureșului¹⁷.

¹⁵ Idem, „FINS AUSTRIAE”, în *La Roumanie*, an I, nr. 44, joi 14 noiembrie 1918, 2.

¹⁶ Idem, „L'Unité Nationale et l'Unité géographique du peuple roumain”, în *La Roumanie*, an II, nr. 57 joi 13 februarie 1919, 1; *L'Unité Roumaine*, an II, nr. 58, joi 20 februarie 1919, 1; *La Mission du Peuple Roumain*, an II, nr. 60, joi 6 martie 1919, 1.

¹⁷ George G. Mironescu, „La sentinelle Roumaine”, în *La Roumanie*, an II, nr. 64, joi 4 aprilie 1919, 1.

¹¹ Ioana Ursu, Dumitru Preda, *op.cit.*, p. 191.

¹² Ioan Ursu, „Le cancer austro-hongrois”, în *La Roumanie*, an I, nr. 34, joi 9 septembrie 1918, 1.

¹³ Idem, „Les aspirations de la Roumanie”, în *La Roumanie*, an I, nr. 40, joi 17 octombrie 1918, 2.

¹⁴ Idem, „Les hongrois L'indépendance de la Hongrie”, în *La Roumanie*, an I, nr. 41, joi 24 octombrie 1918, 2.

